

Handläggare, e-post

Barbro Uddnäs

barbro.uddnas@borlange.se

Protokoll

Kommunala funktionshinderrådet

Tid: Den 22 maj 2026, klockan 13:00 – 16:15

Plats: Gamla stashuset, sammanträdesrum 1

Parter: Förtroendevalda
Ordförande Erik Nises (S)

Representanter från föreningar

Anette Nilsson, Funktionsrätt Borlänge
Thord Öberg, Funktionsrätt Borlänge
Marianne Cronberg Willman, Funktionsrätt Borlänge
Hans Björke, Funktionsrätt Borlänge
Kaare Andersson, Funktionsrätt Borlänge
Lisbeth Eriksson, Funktionsrätt Borlänge
Bengt Bäcké, SRF

Tjänstepersoner

Åke Kjellin, tf verksamhetschef Funktionshinderomsorgen
Barbro Uddnäs, Kommunledningens sekreterare

Postadress

SE-781 81 Borlänge

Besöksadress

Röda vägen 50

Telefon

0243-740 00 (vxl)

Fax

0243-745 50

E-post

kommun@borlange.se

borlange.se

Protokoll funktionshinderrådet 2026-05-22

§	Ärenden	Typ av ärende
§ 1	Ordförande inleder Dagordningen fastställs. Till justerare väljs Anette Nilsson	Beslut
§ 2	Laget runt - Bengt Bäcke SRF: Månadscafé, till Rättvik, ganska lugnt. - Anette Nilsson, Thord Öberg - Funktionsrätt: Bjudit in Borlängepartierna till kommande vecka och 6 partier har tackat ja. Länsdans. Ungdomsgrupp RT90 Borlänge. Sommarvecka, Funkisvasan, Liljan. - Lisbet Eriksson DHR. Årsmöte, Dalarnas museum, Ev. Högbo bruk. - Marianne Cronberg Willman HRF: Haft sista mötet för våren, många äldre medlemmar, försöka få in yngre, caféträffar i Forum, startat planering för höstens program. - Hans Björke Funktionsrätt. Årsmöte, viktigt att funktionshinderrådet finns. - Kaare Hjärt- o lung. Säsongsavslutning, månadsmöte, dialoglunch med regionråd och kardiologläkare. Haft mindre utflykter med grillning i Lusmyran. Räddningstjänsten. Arrangerar hemlig resa för de som är 80 år och äldre. Upptakt för hösten sker i augusti.	Information/Dialog
§ 3	Nulägesrapport kommunen Erik Nises ger en nulägesrapport: - Sjukfrånvaron har sjunkit med 3 procentenheter. - Naturområden: Nygårdsravinen håller på att renoveras. Tillgänglighetsanpassat ett flertal badstränder. - Implementering av funktionshinderspolitiska strategin: Avvakta med ärendet till hösten. - Kultur- och fritidsstrategin: Den kommer inte att tas. Marianne Croneryd Willman läser upp kultur- o fritidsstrategin. Så få strategier som möjligt. Uppdrag: Vilka konkreta saker önskas? Informera om dessa på kommande KFR. Beslut: Ha dialog kring strategierna på KFR. - Dialog kring tillgänglighetsprincipen, bla. hur det ser ut med skyltar o dylikt på stan. - Pluspolarkort kommer att lyftas på annat sätt.	Information/Dialog

§ 4	Samverkan Social- och arbetsmarknadsförvaltningen, Arbetsförmedlingen och anpassad gymnasieskola. Tommy Berglund förvaltningschef Social- och arbetsmarknadsförvaltningen informerar om riktat arbete mot anpassade gymnasieskolan. Varit svårt att få ut elever på APL. Vad händer när utbildningen är klar? Personerna har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Finns kraftiga anställningsstöd från arbetsförmedlingen att tillhandahålla. Kommunen kommer att arbeta fram ett arbetssätt för att erbjuda en anställning under max 18 månader. Gäller omkring 6–7 personer/år. Håller på och rekryterar en handledare till uppdraget. Försöker starta direkt efter sommaren. Garanti för de som går ut från yrkesprogrammen på anpassat yrkesprogram. Alla närvarande positiva inför förslaget. Dialog kring ärendet.	Information/Dialog
§ 5	Valet 2026 Johan Ohrzén utvecklare Förvaltningen för verksamhetsstöd samt Fredrik Holm biträdande kommundirektör redogör om kommande val. Det kommer att finnas 28 vallokaler i Borlänge. Förtidsröstning pågår mellan 26 aug-13 september i 7 olika röstningslokaler. Alla ska kunna gå och rösta. Finns hjälpmedel för röstning samt tolkhjälp och valvårdar. Nyheter för kommande val: • Digitala röstkort. • Röstmottagare ska ALLTID vara med när en väljare får hjälp att rösta. • Det kommer att finnas ambulerande röstmottagning för väljare som på grund av funktionsnedsättning, sjukdom eller ålder inte kan ta sig till val- eller röstningslokal. Möjlighet till detta kommer att pågå i 6 dagar. Finns olika sätt att rösta på: I vallokal, förtidsröstning, ambulerande röstning, särskild röstmottagning, budröstning, utlandsröstning och förtidsrösta på valdagen. De ambulerande dagarna kommer att ligga utspridda under de närmaste två veckorna innan valet. Vid frågor eller funderingar:	Information/Dialog Bilaga 1

	valnamnden@borlange.se https://www.borlange.se/ Tel. 0243-74000 och begär Valkansliet	
§ 6	Omsorgsförvaltningen- nuläge och aktuell information från Funktionshinderomsorgen (FHO). Åke Kjellin tf. verksamhetschef FHO visar hur den nya organisationen och arbetet ser ut. Prioriteringsordning chefer och biträdande chefer. - 1. Viktigt med Brukarnas trygghet och rättssäkerhet. - 2: Personalens arbetsmiljö och förutsättningar. Känns bra, tendens att sjukfrånvarotalen sjunker. Thord Öberg: Som förälder är det svårt att säga ifrån, då man känner sig i underläge. Det gäller att utgå från de förutsättningar som finns och se framåt. • Marianne Cronberg Willman Rekommenderar filmen "The best of men"	
§ 7	Inskickade ärende och information • Pluspolarkort. Se info under § 3 • Uppföljning – syn- och hörselinstruktör Mia Hällberg utvecklare och Buhar Agirman tf. verksamhetschef Hälso o sjukvård informerar. Presenterar uppföljning 2025 och komplettering 2026. Detta är inte en lagstadgad funktion, saknas nationell definition, olika grundprofessioner kan inneha rollen. I Borlänge innehas rollen av en arbetsterapeut. Regionens ansvar är: • Råd och stöd • Utredning • Förskrivning av hjälpmedel Eget ansvar är skötsel och service. Antalet syn- och hörselinstruktörer har ökat från år 2025–2026 och flera kommuner i Dalarna har infört syn- och hörselinstruktör. I dessa kommuner innehas inte funktionen av andra professioner.	Information/Dialog Bilaga 2

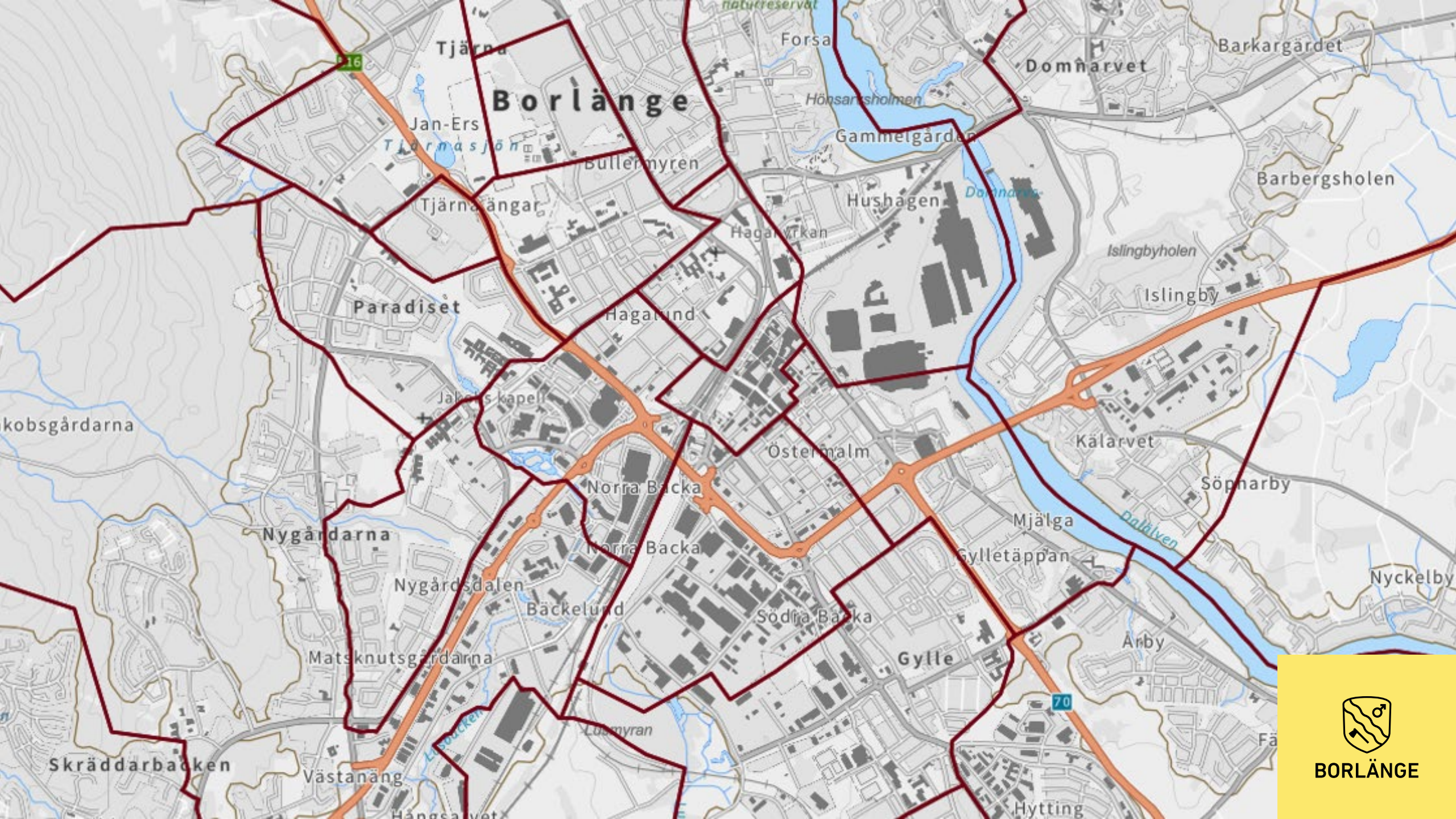
	Hittills i år är antalet hembesök dubbelt så många som 2025. Planen är att ha kontinuerliga utbildningar för att sprida kunskapen ut till fler medarbetare i förvaltningen. Vad händer 2026? - Handlingsplan inom hälso- och sjukvården pågår. - Förvaltningen ska ta ställning till nyttan med nuvarande organisation och överväga upplägget i relation till ekonomi, förebyggande insatser och resursoptimering. Bengt Bäcke: Tråkigt att inte synskadades riksförbund blivit kontaktad när en sådan här genomlysning görs. Marianne Cronberg Willman: Bra inlägg från Bengt. Bra att Borlänge har en arbetsterapeut, som kan se behoven hos de personer som denne träffar. Kaare Andersson: Finns det samarbete med andra kommuner? Mia Hällberg: Borlänge ligger i framkant. Ser olika ut i olika städer. Behöver vara tydlig med vad vi vill uppnå. Medskick: Finns mycket bra kompetens som är viktig att beakta. I sommar när syn- och hörselinstruktören är ledig får rehab kontaktas för stöd och hjälpmedel.	
§ 8	Övriga frågor Inga övriga frågor.	Dialog.

Arbetet med valet 2026

Johan Ohrzén
Fredrik Holm

BORLÄNGE

BORLÄNGE

Vallokaler

- 1. Bergslagsbyn Forssaängskolan
- 2. Bullermyren Soltorgsgymnasiet
- 3. Centrum Mjälga Maximteatern
- 4. Centrum Norra Borlänge bibliotek
- 5. Domnarvet V Domnarvets skola
- 6. Domnarvet Östra Borlänge sjukhus
- 7. Färjegårdarna-Årby-Hytting Badmintonhall
- 8. Gylletäppan Gylle skola matsal
- 9. Gylle Åselby Buskåker Kyrkskolan
- 10. Hagalund Norra Maserskolan
- 11. Hagalund Västra Kulturhuset Svanen
- 12. Hagalund Ö Ringen Stadshuset
- 13. Hushagen Forssa Erikslunds utbildningscenter
- 14. Jakobsgårdarna Jakobsgårdsskolan

BORLÄNGE

15. Kvarnsveden S Kvarnsvedens skola
16. Kvarnsveden V Kvarnsvedens skola
17. Kvarnsveden Ö PRO Kvarnsveden
18. Kyrkbygden Söder Tuna Tunets skola matsal
19. Mats Knuts Nygårdarna Mats Knuts förskola
20. Norr Amsberg Församlingshemmet
21. Ornäs Ornäs skola
22. Skräddarbacken Skräddarbacksskolan
23. Tjärna Allé Tjärnahuuset
24. Tj. Ängar Paradiset Paradisskolan
25. Tj. Ängar Övre Tjärna Paradisskolan
26. Torsång Torsångs skola
27. Väster Tuna Idkerberget Församlingshemmet
Väster Tuna
28. Östermalm Scandic Hotell

BORLÄNGE

Röstningslokaler

Förtidsröstning 26 augusti–13 september

- Stadshuset
Borlänge bibliotek
Kupolens köpcentrum
PRO Kvarnsveden
Hällsjörummet Borlänge sjukhus
Idkerberget Folkets Hus
Tunets bad
- Tunagården 10.00–11.30 tisdag 8/9
Gyllegården 13.30–15.00 tisdag 8/9
Kungsljuset 13.00–14.30 onsdag 9/9
Hagalundshuset 10.00–11.30 torsdag 10/9
Åkershem 13.30–15.00 torsdag 10/9

BORLÄNGE

Tillgänglighet och inventering

Myndigheten för delaktighet – checklista för tillgängliga val

- Parkeringar, passager, handikapptaletter, trösklar, trapp/hiss osv

Visa lokalen för ordförande

- Under våren besöker vi lokalerna tillsammans med ordförande
- Gör ritning för att optimera flöde i lokal

Övriga hjälpmedel för röstning

- Utrustning i stadshusets förtidsröstningslokal
- Möjlighet till tolkhjälp
- Valvårdar

Nyheter

Din vallokal
#namn#
#information#
#adress#
#ort#
Öppet på valdagen
#oppettid#

Du tillhör valdistrikt
#valdistriktsnamn#

Du kan rösta 26 augusti – 13 september
Förtidsrösta
Från och med den 26 augusti till och med valdagen den 13 september kan du förtidsrösta i din egen kommun eller i en annan kommun.
På Valmyndighetens webbplats www.val.se/lokaler hittar du alla lokaler för röstning, deras öppettider och information om tillgängligheten i lokalerna.

Rösta på valdagen i din vallokal

Ditt nummer i röstlängden

#xx#	#xx#	#xxxx#	#xxxx#
------	------	--------	--------

#valdistriktsnamn#
#namn#
#boxadress#
#postnummerPostort#

! Obs! Ta med id-handling
Du behöver ta med en id-handling. Röstkortet behöver inte tas med. Om du inte har en id-handling kan en annan person intyga att du är du. Den personen måste visa sin id-handling.

Om dina uppgifter inte stämmer
Om dina uppgifter på röstkortet inte stämmer kan du senast den 1 september ha din röstning omprövad.

Röstkort
Hej, den 13 september 2026 har du rösträtt till:

 Riksdagen
Valkrets: Valby Östra

 Kommunfullmäktige i Valby kommun
Valkrets: Valby

 Regionfullmäktige i Region Valby
Valkrets: Valby Västra, Valby Östra

 Kommunal folkomröstning
Valby kommun

Ditt namn
Valsson, Vide

Din vallokal
Storskolan matsal
Biblioteket
Stadskogsgatan 20
Valby
Öppet på valdagen
kl. 8.00-12.00, 13.00-20.00

Du tillhör valdistrikt
Röstberga 5

- Digitala röstkort och moderniserad förtidsröstning
- Röstmottagare ska **alltid** vara med när en väljare får hjälp att rösta
- Ambulerande röstmottagning, för väljare som på grund av funktionsnedsättning, sjukdom eller ålder och inte kan ta sig till val- eller röstningslokal. Möjligt på polisarrest och SiS-hem

BORLÄNGE

Sätt att rösta

- Rösta i vallokal
- Förtidsrösta
- Ambulerande röstning
- Särskild röstmottagning
- Budröstning
- Utlandsröstning
- Förtidsrösta på valdagen

Frågor eller funderingar?

valnamnden@borlange.se

<https://www.borlange.se/>

0243-74 000

Valkansliet

BORLÄNGE

Uppföljning av syn- och hörselinstruktörens uppdrag

Beslutad av omsorgsförvaltningen

BORLÄNGE

Innehåll

1. Uppdrag	4
1.1 Syfte	4
1.2 Frågeställningar	4
1.3 Metod	4
2. Bakgrund	4
3. Utredning/Beskrivning av ärendet	4
3.1 Relevant lagstiftning	4
3.1.1 Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)	4
3.1.2 Lag om egenvård (2022:1250)	5
3.1.3 Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	5
3.1.4 Socialtjänstlagen (2025:400)	5
3.1.5 Lagstiftningen ger stöd – men lämnar huret till kommunen	5
3.2 Yrkestitlar och professioner	6
3.2.1 Syn- och hörselinstruktör	6
3.2.2 Arbetsterapeut	7
3.2.3 Medarbetare med omsorgsuppdrag	7
3.3 Huvudmannaskap och ansvarsområden	7
3.3.1 Regionens ansvar	7
3.3.2 Kommunens ansvar	7
3.3.3 Den enskildes ansvar	8
3.4 Omvärldsbevakning och samverkan	8
3.4.1 Andel kommuner med syn och hörselinstruktör	8
3.4.2 Regional samverkan syn- och hörselinstruktör	9
3.4.3 Uppdraget i Borlänge kommun	10
3.5 Omfattning av syn- och hörselproblematik	10
3.5.1 Synnedsättning	10
3.5.2 Hörselproblematik	10
3.5.3 Äldre befolkning i Borlänge	11
3.5.4 Andel med stödinsatser inom äldreomsorg	12
3.6 Forskning inom området	12
3.7 Intervju med syn- och hörselinstruktör i Borlänge Kommun	13
3.7.1 Uppdraget	13
3.7.2 Målgrupp	13

3.7.3	Arbetsuppgifter	13
3.7.4	Samverkan	14
3.7.5	Utmaningar.....	14
3.8	Det ekonomiska läget.....	15
3.8.1	Ett nationellt perspektiv	15
3.9	Ett tufft ekonomiskt läge.....	15
4.	Analys.....	15
4.1	Syn och hörsel – möjlig förebyggande nytta	15
4.2	Målgruppens behov överstiger funktionens räckvidd	16
4.3	Begränsade resurser ställer krav på breddad kompetens och riktat stöd.....	17
5.	Slutsats	18
5.1	Begränsad räckvidd och otillräcklig täckning	18
5.2	Förebyggande potential	18
5.3	Olika ambitionsnivåer nationellt.....	18
5.4	Sårbar funktion i ett pressat ekonomiskt läge	19
5.5	Befarad framtida utmaning med kompetenstillförsel.....	19
6.	Rekommendationer	19
7.	Bilaga.....	21
8.1	Referenser	31

1. Uppdrag

Syn- och hörselinstruktör är en funktion som funnits i Borlänge kommun i drygt tio år, under denna tid finns ingen dokumenterad uppföljning av funktionen varför uppföljning har uppdragits.

1.1 Syfte

Syftet med uppföljningen är att klargöra syn- och hörselinstruktörens uppdrag samt identifiera de förebyggande effekterna och dess omfattning.

1.2 Frågeställningar

1. Vad innefattas i uppdraget syn- och hörselinstruktör?
2. Vilka effekter genererar stödet för Borlängebon?

1.3 Metod

Uppföljningen baseras på en sammanställning av intern samt offentlig statistik, intervju med syn- och hörselinstruktören och offentliga källor från andra kommuner så som producerade dokument och hemsidor.

2. Bakgrund

Det har inte gått att finna beslutet gällande syn- och hörselinstruktörens införande, det nämns dock i sociala sektorns sektorplan 2011 att planer funnits på att införa syn- och hörselinstruktör det året. Baserat på kännedom hos medarbetarna bedöms 2014 vara det år som syn- och hörselinstruktör troligen infördes i Borlänge kommun. Sedan införandet har rollen och dess utfall inte följts upp samtidigt som de organisatoriska förutsättningarna liksom förväntningarna och målen för funktionen varit outtalade.

3. Utredning/Beskrivning av ärendet

3.1 Relevant lagstiftning

Det finns ingen specifik lagstiftning som förpliktigar kommuner att inrätta en syn- och hörselinstruktör. Nedan presenteras de lagstiftningar som kan beröra syn- och hörselinstruktörens uppdrag.

3.1.1 Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

Hälso- och sjukvårdslagen reglerar hur hälso- och sjukvård i Sverige ska bedrivas, både av regioner och kommuner.

Regionen

Av lagstiftningen framgår bland annat av 8 kap 1 § att Regionen ska erbjuda en god hälso- och sjukvård åt den som är bosatt i regionen. Av 8 kap 7 § fram går att Regionen ska erbjuda de som avses i 8 kap 1 §: habilitering och rehabilitering, hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning och tolktjänst för vardagstolkning.

Kommunen

Lagstiftningen ställer krav på kommunen att erbjuda god hälso- och sjukvård i särskilt boende (12 kap 1 §). Vidare får kommunen erbjuda hälso- och sjukvård till enskilda som vistas i ordinärt boende (12 kap 2 §).

3.1.2 Lag om egenvård (2022:1250)

Lagstiftningen reglerar bland annat att med egenvård avses en hälso- och sjukvårdsåtgärd som behandlande hälso- och sjukvårdspersonal har bedömt att en patient kan utföra själv eller med hjälp av någon annan. Samma lag framhäver att när egenvård utförs gäller inte hälso- och sjukvårdslagen.

3.1.3 Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Av lagstiftningen framkommer att verksamheter enligt denna lag ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som anges i 1 §. Målet ska vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra.

3.1.4 Socialtjänstlagen (2025:400)

Socialtjänstlagen reglerar samhällets sociala ansvar för individer som behöver, stöd hjälp eller skydd. I 8 kap 2 § framgår att socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktivt och meningsfull vardag med andra. Vidare regleras att socialnämnden enligt 8 kap 10 § ska verka för att enskilde med fysiska eller psykiska funktionshinder får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Enligt 7 kap 1 § ska kommunen särskilt väga in behovet av tidiga och förebyggande insatser.

4 kap 1 § Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.

3.1.5 Lagstiftningen ger stöd – men lämnar huret till kommunen

Flera lagstiftningar stödjer utförandet av funktionen syn- och hörselinstruktör, lagstiftningarna redogör för en ambitionsnivå men beskriver inte hur de ska uppfyllas. Detta innebär att syn och hörselinstruktör är en frivillig insats för

kommunen att tillhandahålla och kan vara en väg av flera för att uppfylla lagens intuitioner.

3.2 Yrkestitlar och professioner

Nedan beskrivs några av de professioner och yrkestitlar som berörs i följande uppföljning.

3.2.1 Syn- och hörselinstruktör

Funktionen syn- och hörselinstruktör är inte reglerad i lagstiftning, och det saknas en nationell standard för hur uppdraget ska utformas. Det innebär att det finns skillnader mellan kommuner när det gäller såväl uppdragets omfattning som instruktörens yrkesbakgrund. Exempel på vanligt förekommande bakgrunder är undersköterska eller i vissa fall arbetsterapeut.

Uppdragets innehåll varierar vilket innebär att syn- och hörselinstruktörer i vissa kommuner i huvudsak arbetar med insatser på individnivå, exempelvis hembesök och praktiskt stöd i vardagen. I andra kommuner utgör kunskapsspridning och utbildningsinsatser för annan personal en central del av uppdraget. Det flesta kommuner tycks uppdraget kombineras med stöd på både individ- och gruppnivå.

År 2020 gjorde Synskadades Riksförbund ett uttalande riktat till flera kommuner med syfte att uppmuntra till inrättande av syn- och hörselinstruktörer. I skrivelsen lyftes särskilt individperspektivet fram, där instruktören bedöms kunna bidra med sakkunnigt stöd och praktisk träning för att möjliggöra en mer självständig vardag i hemmet och närmiljön. Syftet är att öka trygghet och delaktighet samt att förebygga social isolering. Det beskrevs också att instruktörens uppdrag kan inkludera utbildningsinsatser riktade till hemtjänstpersonal och personal inom särskilda boenden.

Synskadades Riksförbund har i detta sammanhang pekat ut följande områden som centrala i syn- och hörselinstruktörens arbetsuppgifter:

- att träna de dagliga sysslorna i och kring hemmet,
- att träna användning av syn- och hörhjälpmedel,
- att träna orientering i hemmet och i närmiljön,
- att ge råd om och genomföra anpassningar i hemmiljön,
- att förebygga risk för olyckor, särskilt fallolyckor,
- att vara behjälplig i kontakt med öronläkare, hörcentral, ögonläkare och syncentral,
- att informera, utbilda och ge råd till personal i hemtjänsten och särskilda boenden
- att arbeta uppsökande och förebygga problem och ohälsa i målgruppen

3.2.2 Arbetsterapeut

Fackföreningen *Arbetsterapeuterna* har beskrivit professionens kompetensområde utifrån en profession som arbetar med utredning, åtgärder och utvärdering vilket sker främst på individnivå, men även på grupp- och samhällsnivå. Genom hälsofrämjande och förebyggande insatser, träning samt anpassning av boende och offentliga miljöer – ibland med hjälp av olika hjälpmedel – skapar arbetsterapeuten förutsättningar för att människor ska kunna vara aktiva och delaktiga i vardagen och i samhället. På så vis bidrar arbetsterapeuten till att främja hälsa, livskvalitet och välbefinnande samt till att förebygga ohälsa. Arbetsterapi utgår alltid från ett personcentrerat förhållnings- och arbetssätt.

3.2.3 Medarbetare med omsorgsuppdrag

Medarbetarna inom denna yrkesgrupp innehar ofta yrkestitlar som vårdbiträde eller den skyddade yrkestiteln som undersköterska. Rollen är verksam inom ett brett område inom såväl äldreomsorgen som funktionshinderomsorgen och fokuserar på att stödja, eller i de fall det krävs, kompensera för en funktionsnedsättning som kan ha uppstått till följd av en skada eller naturligt åldrande och som påverkar det vardagliga som förmågan att genomföra personlig omvårdnad eller vardagliga sysslor.

3.3 Huvudmannaskap och ansvarsområden

3.3.1 Regionens ansvar

Hörsel och syn på Region Dalarna tillhandahåller tjänster och funktionella hjälpmedel för att öka tillgängligheten och delaktigheten för enskilda oavsett ålder, exempelvis tillhandahåller de:

- Stöd/rådgivning/konsultation
- Information
- Utbildning
- Hjälpmedel

Därutöver har Regionen det rehabiliterande ansvaret och legitimerad personal ansvarar för utredning/bedömning, behandling och uppföljning/utvärdering.

På 1177 framgår att det ibland förekommer hembesök från syncentralen för att bedöma behovet av hjälpmedel i hemmet, detta stöd framgår inte under informationen för hörselnedsättning.

3.3.2 Kommunens ansvar

Kommunens ansvar inom området regleras av socialtjänstlagen (SoL), hälso- och sjukvårdslagen (HSL) samt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Som redovisas i avsnitt 4.1 framgår det att kommunen har ansvar för att

erbjuda god hälso- och sjukvård till personer i särskilda boendeformer, samt att kommunen även får erbjuda hälso- och sjukvårdsinsatser i ordinärt boende, exempelvis inom ramen för hemsjukvårdsavtalet.

Lagstiftningen tydliggör även att kommunen inte får ta över ansvar som enligt gällande regelverk åligger annan huvudman, exempelvis Regionen.

3.3.3 Den enskildes ansvar

Inom ramen för egenvård ansvarar den enskilde för att regelbundet sköta och rengöra sitt hjälpmedel samt byta de förbrukningsartiklar som krävs för att hjälpmedlet ska fungera. Den enskilde förväntas även kontakta hörcentral eller syncentral vid skador, funktionsfel eller när nya behov uppstår. Vid behov ingår även att självständigt genomföra inköp av egenvårdsprodukter samt att ta kontakt med relevant patientförening för stöd och information.

3.4 Omvärldsbevakning och samverkan

3.4.1 Andel kommuner med syn och hörselinstruktör

Funktionen som syn- och hörselinstruktör är en frivillig insats för kommunerna, vilket innebär att det saknas krav i lagstiftningen på att denna funktion ska finnas. Som en följd av detta varierar tillgången till syn- och hörselinstruktörer betydligt mellan olika kommunerna.

Enligt Hörselskadades Riksförbund (HRF) minskade antalet kommuner med syn- och hörselinstruktör från cirka 230 till 90 under perioden 2009–2014. Nyare nationella uppgifter har inte kunnat inhämtas, men utifrån tillgängliga sökresultat på offentliga webbplatser och andra källor framstår det som rimligt att anta att antalet fortsatt har minskat. Det nationella nätverket för syn- och hörselinstruktörer har i dagsläget drygt 30 medlemmar, vilket ytterligare indikerar att omfattningen minskat under senare år.

Läget i Dalarna

I Dalarnas län är det endast ett fåtal kommuner som i dagsläget har en syn- och hörselinstruktör. För närvarande tillhandahålls funktionen i Borlänge och Malung-Sälens kommuner. Falu kommun beslutade under 2024 att införa funktionen, men är ännu inte tillsatt tjänsten.

Flera andra kommuner i länet har tidigare haft syn- och hörselinstruktörer, men av olika skäl valt att avveckla:

- **Gagnef** har nyligen avslutat funktionen med hänvisning till det ekonomiska läget.
- **Smedjebacken** avvecklade tjänsten i samband med en pensionsavgång 2022.
- **Avesta** ersatte 2021 instruktören med ett syn- och hörselombud.

- **Leksand** tog 2020 ställning till att inte återinföra funktionen efter en utredning som visade låg efterfrågan på stödet och bristande intresse för samverkan från övriga kommuner i länet. Leksand hade tidigare haft tjänsten, men den avvecklades av ekonomiska skäl.
- **Säter** har tidigare haft en syn- och hörselinstruktör, men funktionen är idag inte aktiv.

3.4.2 Regional samverkan syn- och hörselinstruktör.

Länsnätverket för förvaltningschefer uppdrog 2022 att i samverkan med Regionen ta fram en samverkansöverenskommelse⁴ med syfte att klargöra ansvarsfördelning mellan regionen och kommunerna angående råd, behandling och stöd till personer som omfattas av syn- och hörselrehabilitering. Samt ta fram en gemensam uppdragsbeskrivning för syn- och hörselinstruktörer i Dalarna.

Utredningen kom fram till att det inte var möjligt att ta fram en gemensam samverkansöverenskommelse för hela Dalarna med anledning av:

- Det var tre kommuner som hade en syn- och hörselinstruktör.
- Syn- och hörselinstruktörerna har olika utbildningsbakgrund och uppdrag.

Ett förslag om uppdragsbeskrivning lämnades efter konstaterandet om att en enhetlig syn inte kunde genomföras på grund av syn- och hörselinstruktörernas olika erfarenheter och utbildningsbakgrund samt det kommunala självstyret. Följande punkter föreslogs kunna vara vägledande i en uppdragsbeskrivning för syn- och hörselinstruktör:

- Att träna och stimulera till användning av syn- och hörhjälpmedel
- Att anpassa miljön i hemmet och underlätta dagliga sysslor, t ex genom att märka upp och ge råd
- Att förebygga risker och olyckor, särskilt fallolyckor, t ex informera om att ta bort sladdar och mattor
- Att utbilda samt informera och ge råd till personal i hemtjänst och särskilda boenden
- Att stötta i kontakter med hörcentral och syncentral
- Att genomföra enkel felsökning samt vid behov avhjälpa enklare fel
- Att informera om t ex bibliotekets tjänster, brukarorganisationer etc.

Uppdragsbeskrivningen är i stora drag samma som beskrivits av Synskadade riksförbund och som återges under 4.2.1.

3.4.3 Uppdraget i Borlänge kommun

Borlänge kommuns syn- och hörselinstruktör riktar sig till Borlängebor som behöver hjälp och stöd utöver det som erbjuds av Region Dalarna, av borlange.se framgår att uppdraget omfattar:

- råd och stöd till anhöriga eller andra i den enskildes vardag
- att anpassa hemmiljön för att underlätta vardagen och förebygga fall samt andra risker
- ge specifik träning angående förskrivna hjälpmedel från Region Dalarnas syn- eller hörcentral

Stödet riktar sig till alla åldrar och boendeformer med målet är att ge den enskilde förutsättningar att bli mer självständig och delaktig.

3.5 Omfattning av syn- och hörselproblematik

3.5.1 Synnedsättning

Synskadades riksförbund lyfter att exakt hur många som har en synskada är oklart, delvis på grund av att det är en definitionsfråga. Enligt kunskapsguiden har ungefär 100 000 medborgare i Sverige så pass nedsatt syn att de har kontakt med någon av landets syncentraler.

3.5.2 Hörselproblematik

Hörselskadades riksförbund har 2020 sammanfattat andelen med hörselnedsättning¹. Statistiken är några år gammal men bör beaktas utifrån att behoven snarare ökar än minskar. 18 % av befolkningen över 16 år har en hörselnedsättning. I och med stigande ålder ökar andelen individer med en hörselnedsättning:

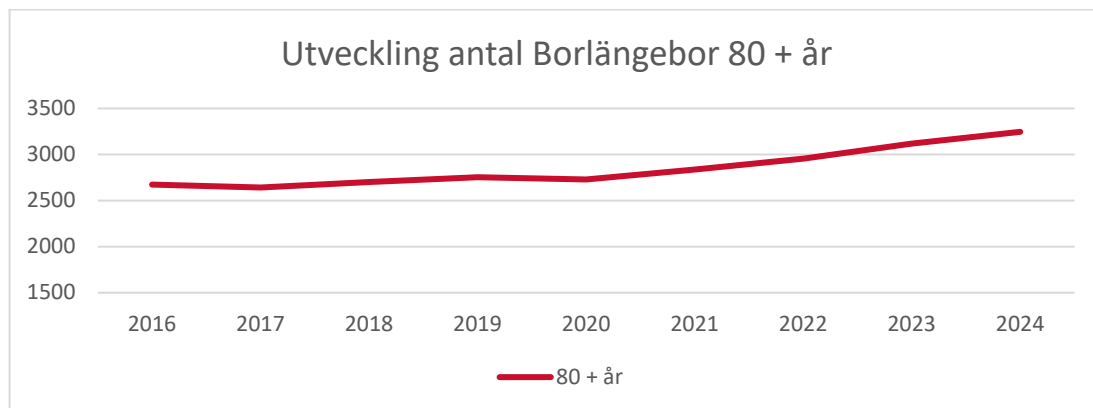
Ålder	Andel med hörselskada
65-74 år	31 %
75-84 år	44 %
85 + år	59 %

Andelen personer med hörselnedsättning kan därför anses vara vanligt förekommande samtidigt som användandet av hörhjälpmedel bland de som har en hörselnedsättning är relativt låg. Dock indikerar detta att andelen som ordinerar en hörapparat stadigt ökar över tid vilket är en positiv utveckling.

Ålder	Andel med hörselskada som använder hörapparat
65-84 år	13 %
85 + år	32 %

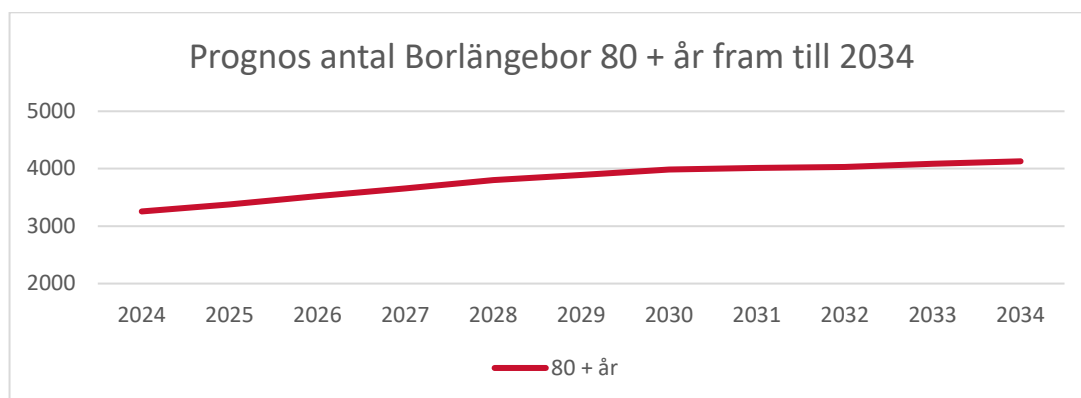
3.5.3 Äldre befolkning i Borlänge

I Borlänge kommun har 2024 ca 51 425 invånare, antalet invånare har sedan 2019 sakta minskat samtidigt som antalet äldre över 80 år stadigt ökar.

År 2024 fanns cirka 3 246 personer i Borlänge kommun som var 80 år eller äldre. Baserat på statistik som redovisas i avsnitt 4.5.2 uppskattas att ungefär hälften av dessa har en hörselnedsättning, vilket motsvarar drygt 1 600 personer. Denna uppskattning omfattar enbart den äldsta åldersgruppen, vilket innebär att det totala antalet personer med hörselnedsättning i kommunen sannolikt är betydligt högre när yngre åldersgrupper inkluderas. Uppgifter om förekomsten av synnedsättning har inte kunnat tas fram, vilket innebär att behov kopplat till synnedsättning inte är inräknat i ovanstående siffror. Det är därför rimligt att anta att det sammanlagda behovet inom området syn och hörsel är större än det exempel som används utifrån gruppen 80 år och äldre.

Enligt SKR:s befolkningsprognos för Borlänge kommun förväntas antalet invånare som är 80 år eller äldre öka ytterligare fram till år 2034. Samtidigt förväntas antalet personer i arbetsför ålder minska. Denna demografiska utveckling indikerar att behoven av stöd kopplat till syn- och hörselnedsättning kommer att öka, samtidigt som tillgången till personalresurser kan komma att minska och de ekonomiska utmaningarna kommer öka. Nedan presenteras SKR:s befolkningsprognos för Borlänge kommun avseende invånare 80 år och äldre:

3.5.4 Andel med stödinsatser inom äldreomsorg

I takt med stigande ålder ökar andelen individer som kommer i kontakt med kommunen genom insatser inom äldreomsorgen, exempelvis hemtjänst eller särskilt boende. År 2024 hade 597 Borlängebor över 80 år hemtjänst, och ytterligare 297 personer bodde i särskilt boende.

Totalt innebär detta att knappt 900 personer i denna åldersgrupp regelbundet tar emot stöd från kommunens omsorgspersonal. Baserat på tidigare nämnda uppskattning om att cirka hälften av personer över 80 år har en hörselnedsättning, kan det antas att omkring 450 av dessa individer har nedsatt hörsel.

Då andelen äldre i befolkningen förväntas öka de kommande åren, kommer även antalet personer med behov av stöd kopplat till syn och hörsel att öka inom äldreomsorgens verksamheter.

3.6 Forskning inom området

Den vetenskapliga tidskriften Lancet har analyserat forskningsresultat och identifierat 14 påverkbara riskfaktorer för demens i 45 % av demensfallen vilka är:

- *Obehandlad hörselnedsättning*
- *Obehandlad synnedsättning (slutet av livet)*
- Depression
- Social isolering
- Fysisk inaktivitet
- Traumatisk hjärnskada
- Lägre utbildning
- Hög alkoholkonsumtion
- Hög blodtryck
- Hög kolesterolvärde
- Fetma, BMI minst 30
- Rökning
- Diabetes
- Luftförorening

Forskning har visat att när en person inte hör tillräckligt bra lagras inte informationen i långtidsminnet vilket innebär att minnet inte tränas tillräckligt väl och riskerar att försämrast³. Vidare kan nedsatt hörsel leda till social isolering, depression och nedsatt fysisk aktivitet vilka är ytterligare riskfaktorer för demens².

3.7 Intervju med syn- och hörselinstruktör i Borlänge Kommun

3.7.1 Uppdraget

I Borlänge kommun är det en arbetsterapeut som innehar rollen som syn- och hörselinstruktör. Sedan uppdragets införande har funktionen vidareutbildats genom kompetenshöjande utbildningsinsatser som stöd för uppdragets genomförande.

3.7.2 Målgrupp

Det är framförallt enskilda äldre än 80 år som kommer i kontakt med syn- och hörselinstruktören, antingen genom egen förmåga eller med stöd av anhöriga eller omsorgspersonal. Men även individer i andra åldrar förekommer. Ungefär hälften av de som kontakter syn- och hörselinstruktören har inga andra beviljade kommunala insatser. Ärenden inkommer främst via telefon eller remisser från andra professioner. Efterfrågan på stödet ökar i och med att syn och hörselinstruktören blir allt mer känd i kommunen samt på grund av att äldregruppen ökar.

Mellan 1 januari och 16 maj 2025 har 90 hembesök genomförts, varav vissa varit återbesök på grund av att exempelvis anhöriga saknas som kan stödja den enskilde. Det motsvarar cirka fem besök per vecka vilket motsvarar cirka 222 hembesök på årsbasis.

3.7.3 Arbetsuppgifter

Individnivå

Syn- och hörselinstruktören arbetar i huvudsak på individnivå och omfattar stöd i att vägleda individen hur den kan hantera vardagen med syn- eller hörselnedsättning. Det kan innefatta stöd för att kunna bemästra:

- Handhavande av hörapparater (t.ex. sätta i/ta ur, byta batterier eller slang, rengöring)
- Teknisk utrustning, t.ex. parkoppling av hörapparat med mobiltelefon
- Anpassning av hemmiljö, exempelvis fallförebyggande åtgärder eller märkning av spisvred och trappsteg.
- Stöd vid användning av synhjälpmedel som förstöringsglas eller CCTV (förstöringsapparat) samt tips på hur kontraster kan underlätta i vardagen.
- Vid behov sker även kontaktförmedling till syn- eller hörcentral.

Genom sin bakgrund som arbetsterapeut har instruktören dessutom möjlighet att:

- Förskriva relevanta hjälpmedel exempelvis rollator.
- Genomföra fallförebyggande åtgärder i hemmet
- Ge stöd i enklare fysisk träning
- Bistå i processen kring bostadsanpassningsbidrag genom att skriva bostadsanpassningsintyg.

Gruppnivå

Syn- och hörselinstruktören leder en gruppverksamhet vid Anhörigcentrum som träffas varannan vecka. Målsättningen är att minska fallrisker och motverka social isolering i syfte att arbeta förebyggande i linje med den nya socialtjänstlagen.

Under 2025 har även utbildningsinsatser genomförts för omsorgspersonal på en grupp om sex medarbetare på Hällsjöhemmet. Utbildningen baserades delvis på fysiska uppgifter och ett digitalt utbildningsmaterial. Föreläsningar har också genomförts för pensionärs- och intresseföreningar på förfrågan.

3.7.4 Samverkan

Syn- och hörselinstruktören samverkar med Region Dalarna och deltar i det nationella nätverket för kommunala syn- och hörselinstruktörer, där drygt 30 instruktörer ingår. Regionen ansvarar för förskrivning av syn- och hörselhjälpmedel samt initial information om deras användning. Det upplevs dock att det fortsatta stödet, särskilt i hemmiljö, är begränsat.

3.7.5 Utmaningar

En central utmaning är det begränsade uppföljande stödet efter hjälpmedelsförskrivning från Regionen. Syncentralen erbjuder hembesök ibland men Hörcentralen gör inga hembesök förutom att tekniker installerar vissa hörhjälpmedel. Regionen erbjuder information i Region dalarnas lokaler, men detta omfattar inte stöd i hemmiljön där anpassningsbehoven ofta uppstår.

Hjälpmedlen behöver regelbundet underhållas, exempelvis kräver hörapparater regelbunden service såsom batteribyte varje till varannan vecka och slangbyte helst varje månad för att upprätthålla bästa ljudkvalitet. Vidare behöver hörinsatsen regelbundet rengöras genom att öronvax tas bort. Dessa moment kräver finmotorik vilket kan vara en utmaning för äldre personer särskilt för de utan anhörigstöd.

Kunskapsnivån hos omsorgspersonal är varierande, vilket kan leda till att hjälpmedel inte hanteras korrekt. Felaktig användning riskerar att minska nyttan av hjälpmedlet och kräver ibland återkommande stöd från syn- och hörselinstruktören. Hög personalomsättning inom omsorgen försvårar vidare implementering av kunskap och rutiner kring hjälpmedel varför syn- och hörselinstruktören ibland behöver rycka ut när exempelvis en hörapparat slutat fungera.

Ytterligare en utmaning gäller tillgängligheten till hörselservice. Hörcentralen erbjuder service en gång per vecka, men det förutsätter att individen själv förbokar och lämnar in hörapparaten. Detta kan vara en utmaning för enskilda med nedsatta funktioner, särskilt efter att flexbusstrafiken dragits in. Med anledning av detta har syn och hörselinstruktören ibland regelbundna besök hos vissa som saknar anhöriga eller andra stödinsatser.

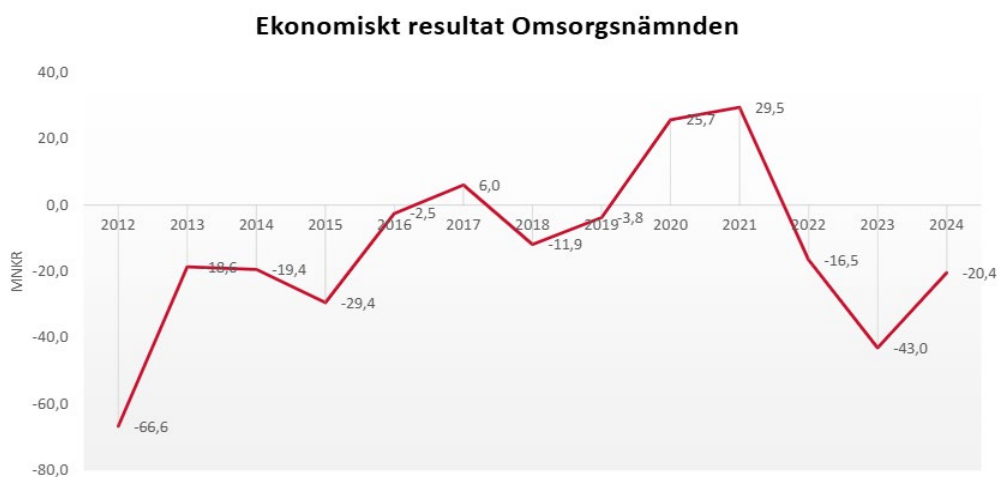
3.8 Det ekonomiska läget

3.8.1 Ett nationellt perspektiv

Enligt Kommunalarbetaren⁵, som genomfört en egen enkätundersökning, redovisade cirka 130 kommuner ett underskott inom äldreomsorgen under 2024. I SKR:s ekonomirapport från 2025 framgår att 104 av 290 kommuner visar ett negativt resultat för 2024, vilket är det högsta antalet på ett enskilt år sedan 2003. Även om det totala underskottet är något mindre jämfört med föregående år, bedöms kommunsektorns ekonomi fortsatt vara svag framöver.

3.9 Ett tufft ekonomiskt läge

Borlänge kommun har över tid haft ekonomiska utmaningar inom omsorgsnämndens verksamheter, med undantag för pandemiåren då statligt stöd tillfälligt stärkte ekonomin. Från bottenivån 2023 har nämnden förbättrat sitt ekonomiska utfall med 12,6 miljoner kronor under 2024, men ligger fortsatt på minus. Enligt prognosen från maj 2025 väntas ett underskott på -19,9 miljoner kronor. Detta tyder på en långsam ekonomisk återhämtning, men också på att stora utmaningar och att det fortsatta ansträngda ekonomiskt läget kvarstår samtidigt som nämnden tampas med stora utmaningar i kärnverksamheternas kvalitetsleverans.

4. Analys

4.1 Syn och hörsel – möjlig förebyggande nytta

Forskning visar att synnedsättning i hög ålder, liksom obehandlad hörselnedsättning, är påverkbara riskfaktorer för utveckling av demenssjukdom. Rätt anpassade hjälpmedel och tidigt stöd kan därför spela en viktig roll i att

förebygga eller fördröja insjuknande i vissa fall. Detta understryker att tidiga och förebyggande insatser inom området kan ge effekt.

Trots detta har antalet kommuner med anställda syn- och hörselinstruktörer minskat betydligt – från tidigare omkring 230 kommuner till ett väsentligt lägre antal i dagsläget. Utvecklingen tyder på att många kommuner är osäkra på funktionen utifrån ett kostnad–nytto-perspektiv, där upplevd effekt inte ansetts stå i proportion till resursåtgången.

Ekonomiska faktorer framstår som en avgörande orsak till den negativa utvecklingen av antalet syn- och hörselinstruktörer. I många fall tycks tjänsten avslutas i samband med pensionsavgångar eller andra personalförändringar, utan att nyrekrytering sker.

Den nya socialtjänstlagen, med sitt tydligare fokus på förebyggande arbete, kan potentiellt innebära ett förnyat intresse för funktionen. Samtidigt är det rimligt att anta att den ekonomiska pressen på kommunerna kommer att fortsätta påverka personalprioriteringar framöver. Sammantaget bedöms därför andelen kommuner med syn- och hörselinstruktörer sannolikt fortsätta minska, om inte riktade statliga satsningar eller lagstadgade krav förändrar förutsättningarna.

4.2 Målgruppens behov överstiger funktionens räckvidd

Uppföljningen visar att det främst är personer i åldern 80 år och äldre som efterfrågar stöd från syn- och hörselinstruktören. Statistiskt sett har cirka hälften i denna åldersgrupp en hörselnedsättning, vilket i Borlänge motsvarar ungefär 1 600 invånare. Detta illustrerar att behovet av stöd är omfattande. Samtidigt möter övrig kärnverksamhet – såsom hemtjänst, särskilt boende och rehabilitering – regelbundet personer med syn- eller hörselnedsättning. Trots det är det en relativt liten andel av målgruppen som faktiskt kommer i kontakt med syn- och hörselinstruktörens specialistkompetens. Verksamheten når i huvudsak de individer som är motiverade och har förmåga att själva söka hjälp, eller som har anhöriga som kan initiera kontakt. Detta innebär att en stor grupp – bestående av personer med nedsatt egen förmåga, låg motivation eller bristande socialt stöd – riskerar att inte få del av förebyggande insatser, vilket skapar ojämlikhet i tillgång till stöd. Följden kan bli att insatserna inte når den del av målgruppen där behoven och riskerna för negativa konsekvenser är som störst.

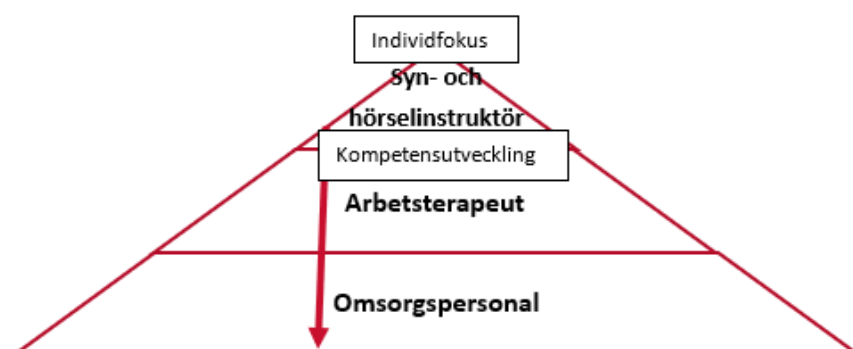
Vidare omfattar delar av syn- och hörselinstruktörens nuvarande arbetsuppgifter moment som potentiellt skulle kunna utföras av annan personal, såsom enklare serviceåtgärder (t.ex. batteribyte, slangbyte), parkoppling av hjälpmedel, kontakt med mottagningar eller motiverande samtal kring användning av hjälpmedel.

4.3 Begränsade resurser ställer krav på breddad kompetens och riktat stöd

Den demografiska utvecklingen innebär att andelen äldre i befolkningen ökar, samtidigt som den arbetsföra delen minskar. Detta skapar ett dubbelt tryck på kommunens välfärdssystem – dels i form av ökad efterfrågan på omsorgsinsatser, dels genom minskad tillgång till personal och ekonomiska resurser. I detta läge kommer Borlänge kommun i allt högre grad behöva göra prioriteringar som säkerställer att resurser används där de ger störst effekt.

En stor del av omsorgens verksamhet är lagstadgad och därmed inte möjlig att prioritera bort. Det innebär att utrymmet för frivilliga eller icke lagstadgade insatser är mycket begränsat. Funktionen som syn- och hörselinstruktör omfattas inte av något lagkrav, vilket gör att den – trots sina möjliga kvaliteter – i realiteten konkurrerar med lagstadgade uppdrag om samma resurser. Nationella och regionala trender visar att funktionen syn- och hörselinstruktör i många kommuner inte har uppvisat tillräckligt tydliga effekter för att motivera att den behålls eller återinförs. I de fall där funktionen avvecklats har den inte återinrättats, vilket tyder på att kommunerna inte upplevt att dess frånvaro haft tillräckligt stor negativ påverkan på verksamhetens helhet.

Mot bakgrund av demografins utmaningar framstår det som orimligt att Borlänge kommun, med nuvarande upplägg, ska kunna möta det växande behovet av syn- och hörselstöd genom en funktion som i huvudsak är individfokuserad. För att uppnå det förebyggande och hälsofrämjande arbete som är intentionen, krävs en förändrad strategi. Ett alternativ är att rikta insatserna mot att höja den generella kompetensen inom hela omsorgsorganisationen – exempelvis bland omsorgspersonal, arbetsterapeuter, sjuksköterskor och biståndshandläggare. Genom att utbilda och rusta fler yrkesgrupper i att identifiera och hantera syn- och hörselnedsättningar, kan stödet breddas utan att vara beroende av en enskild funktion. Specialistkompetens från syn- och hörselinstruktör bör i så fall reserveras för särskilt komplexa ärenden där fördjupad kunskap krävs.

5. Slutsats

5.1 Begränsad räckvidd och otillräcklig täckning

Trots ett ökande behov når syn- och hörselinstruktörens insatser idag endast en begränsad andel av målgruppen. Vilka troligen är personer med god kognitiv och social förmåga, eller de som har stöd från anhöriga, som söker eller får tillgång till hjälpen. Därmed riskerar många äldre med mer omfattande funktionsnedsättningar eller bristande nätverk att hamna utanför – vilket motverkar syftet med ett förebyggande arbetssätt.

Om stödet skulle breddas till att nå fler – särskilt i ett tidigare skede – skulle dagens modell inte vara tillräcklig. Begränsningen i både resurser och kapacitet gör det svårt att möta det ökande behovet i takt med den demografiska utvecklingen.

5.2 Förebyggande potential

Att arbeta förebyggande med syn- och hörselfrågor utgör en möjlig väg för att minska risken för demens, social isolering och inaktivitet bland äldre. För att uppnå dessa förebyggande effekter krävs dock att kompetensen inom området breddas bland de medarbetare som har den dagliga kontakten med de äldre. En förutsättning för att nå önskad effekt är att omsorgspersonalen ges relevant kunskap och verktyg för att tidigt kunna identifiera syn- och hörselrelaterade behov samt initiera lämpliga åtgärder.

5.3 Olika ambitionsnivåer nationellt

Nationellt varierar hur kommuner väljer att organisera funktionen syn- och hörselinstruktör. I majoriteten av kommunerna utförs uppdraget av en medarbetare med omsorgsbakgrund, exempelvis undersköterskor. Borlänge kommun har däremot valt att placera uppdraget hos en arbetsterapeut, vilket signalerar en högre ambitionsnivå och ett tydligare rehabiliterande fokus. Denna professionsskillnad innebär samtidigt att Borlänges arbetssätt inte är direkt jämförbart med många andra kommuners.

Att andra kommuner valt en annan yrkesgrupp för uppdraget visar att flera av funktionens arbetsmoment – med rätt organisatorisk förankring – kan spridas och breddas inom ordinarie omsorgsverksamhet. Det gäller särskilt grundläggande insatser såsom motivationsstöd, hjälpmedelsservice (t.ex. batteribyten, slangbyten) eller kontakt med syn- och hörselvård. På så vis kan specialistkompetensen inom området syn och hörsel avlastas och riktas mot de mer komplexa och resurskrävande insatserna.

Detta kräver en strategisk avvägning mellan bredd och fördjupning. Ett tydliggörande av rollfördelningen kan skapa förutsättningar för bättre nyttjande av specialistkompetensen, samtidigt som tillgången till vardagsnära och förebyggande stöd kan öka inom befintliga resurser.

5.4 Sårbar funktion i ett pressat ekonomiskt läge

Syn- och hörselinstruktörens roll är inte lagstadgad, vilket gör funktionen särskilt utsatt i tider av ekonomisk press. Samtidigt är de förebyggande effekterna – som minskad isolering, förbättrad funktionsförmåga och minskat behov av omsorg – svåra att kvantifiera och koppla direkt till besparingar på kort sikt. Detta gör att uppdraget ofta får stå tillbaka till förmån för lagstadgade och mer mätbara insatser.

I Borlänge kommun innehas funktionen idag av en arbetsterapeut, vilket möjliggör samordning med befintlig rehabiliteringsverksamhet. Det öppnar också för att syn- och hörseluppdraget kan integreras i en bredare roll, där arbetsterapeutens specialistkompetens inom området nyttjas mer flexibelt. En sådan organisatorisk anpassning kan bidra till ökad resurseffektivitet och minska sårbarheten vid framtida omprioriteringar – samtidigt som det förebyggande arbetet bibehålls i kärnuppdraget.

5.5 Befarad framtida utmaning med kompetenstillförsel

Att andelen syn- och hörselinstruktörer minskar bedöms leda till att kompetensutveckling av nya syn och hörselinstruktörer gör funktionen sårbar i tillfälle av avslutad tjänst eller pensionsavgång. Minskningen på nationell efterfrågan kan tänkas leda till att möjligheten att utbilda sig inom området försvinner.

6. Rekommendationer

Med anledning av uppföljningens noteringar om möjliga utvecklingsområden och behov av ställningstagande lämnas ett par rekommendationer.

1. Förvaltningen bör arbeta mer aktivt med att formulera tydliga förväntningar och målsättningar kopplade till funktionen syn- och hörselinstruktör. Vidare bör förvaltningen rikta om resurserna för att öka den allmänna kunskapen inom verksamheterna.
 - Mot bakgrund av det identifierade behovet av ökad kompetens inom omsorgens kärnverksamheter bör delar av funktionen riktas mot att bredda syn- och hörselkunskapen inom fler personalgrupper. En möjlig väg är att stegvis införa syn- och hörselombud inom relevanta verksamheter, med stöd från instruktören.

- En uppdragsbeskrivning bör tas fram där uppdragets omfattning, inriktning och avgränsning tydliggörs. Den bör klargöra gränsdragningen mellan omsorgsinsatser, rehabiliteringsinsatser och specialistkompetens inom syn- och hörselområdet.
 - I uppdragsbeskrivningen bör det även specificeras hur tjänstens innehåll fördelas – exempelvis hur stor andel (%) som ska avsättas för kompetenshöjande insatser i organisationen, respektive för individriktade stödinsatser till Borlängebor.
 - En genomförandeplan bör tas fram i samverkan med syn- och hörselinstruktören. Planen bör definiera vilka personalgrupper som ska prioriteras, hur utbildningsinsatserna ska genomföras och hur det systematiska kompetenslyftet ska följas upp över tid.
2. Om ovanstående utvecklingsambitioner inte är aktuella bör förvaltningsledningen ta ställning till nyttan av den nuvarande organiseringen. Den har kapacitet att nå ut till en begränsad del av dem som är i behov. Ledningen bör överväga om detta står sig i relation till de ekonomiska utmaningarna och andra möjliga förebyggande insatser som kan nå en bredare målgrupp, i syfte att säkerställa att resurserna används där de ger störst effekt.

Borlänge 2025-07-11

7. Bilaga

Skriftligt svar från syn- och hörselinstruktör 30/6-2025

Inledning

Att vara *självständig, aktiv, delaktig, social, trygg* och ha en *meningsfull vardag* är något som vi uppskattar och kanske nästan tar för givet när vi är friska. Om du dock får en syn och eller en hörselnedsättning förändras förutsättningarna.

Enligt Socialstyrelsen, 2023, räknar man med att ca 120 000 personer har en synnedsättning. En majoritet, uppskattningsvis 85 procent av alla synskadade, är äldre och har användbara synrester.

Enligt Hörselskadades riksförbund, 2020, finns över 1,5 miljoner människor i Sverige har någon grad av hörselnedsättning enligt Hörselskadades riksförbund. Antalet ökar markant med stigande ålder och framförallt efter 55 år.

Syn- och hörselinstruktören

I flera av länets kommuner finns det syn- och hörselinstruktörer. Deras jobb är att bistå och träna personer med syn- och/eller hörselnedsättning för att öka personernas förmåga att bli så självständiga som möjligt i sina dagliga liv.

Syn- och hörselinstruktören ger råd och träning i att hantera vardagssituationen genom att:

- Arbeta med förebyggande insatser för ökad trygghet, säkerhet och minskad olycksrisk i hemmet. Det kan vara att kartlägga faror, se över ljudmiljö och belysning, öka kontraster mellan färger för att kunna urskilja föremål med mera.
- Öva dagliga sysslor i och kring hemmet utifrån syn och hörselproblematik.
- Träna användande och skötsel av syn- och hörhjälpmedel. Med fungerande hjälpmedel minskar riskerna för social isolering, depression, demens och annan ohälsa.
- Förmedla kontakter med hörcentral och syncentral.
- Informera och utbilda vårdpersonal samt informera närstående.
- Uppmuntra och motivera till aktivt deltagande i samhället.

Syn och hörselinstruktör, tillika arbetsterapeut, Borlänge kommun

Borlänge kommun har satsat på en syn och hörselinstruktör (SHI), tillika arbetsterapeut, vilket är fantastisk då det blir ett holistiskt synsätt och ett helhetstänk för Borlängebon. Kompetensen som SHI har finns inte någon annan stans inom kommunen så uppdraget är viktigt. Syn och hörseluppdraget riktar sig till alla Borlängebor i alla åldrar och besöken är kostnadsfria.

Ett exempel gällande det holistiska synsättet; SHI träffar "Greta", som har en kraftig synnedsättning samt en hörselnedsättning och stöttar henne i det. Vid hembesöket uppmärksammas även att Greta har nedsatt balans och att fallrisk föreligger. Det

finns alltså behov av att erbjuda en rollator och diskutera bostadsanpassning. Greta erbjuds därav ytterligare hjälp och åtgärder. Utifrån detta kan SHI tillika arbetsterapeut då förskriva tex en rollator, visa på lite fallförebyggande övningar, skriva bostadsanpassningsintyg gällande borttagning av trösklar, etc. På detta vis behöver inte "Greta" träffa Rehab, dit ärendet annars ärendet skulle ha gått, eftersom SHI ordnat åtgärderna och följer sedan upp.

Arbetsterapeut

Arbetsterapeutiska insatser har sin utgångspunkt i personens vardagsaktiviteter. Insatserna utgår från personens behov och egna mål för vad man vill och bör göra i sin vardag. En holistisk syn finns.

- Arbetsterapeutiska insatser är personcentrerade och utförs i samverkan med personen och närstående. Insatserna genomförs i de vardagsaktiviteter som personen upplever är meningsfulla att kunna fortsätta göra eller att vara delaktig i. Insatserna sker oftast i personens hem eller i de miljöer där personen brukar göra aktiviteten.
- Arbetsterapeuten har en viktig roll att handleda i utförande vardagsaktiviteter. Arbetsterapeuten samverkar med vård- och omsorgspersonal och kan vid behov ordinera och delegera insatser.
- Arbetsterapeuten ska aktivt bidra till kvalitetsförbättring utifrån sitt ansvar i rehabiliteringsprocessen. Rehabiliteringsprocessen = utreda/bedöma, prova ut och förskriva samt följa upp hjälpmedel.
- Arbetsterapeuten använder Etisk kod för arbetsterapeuter och syftar till att ge vägledning och stöd för reflektion och analys vid professionsetiska ställningstaganden och utgör både ett betydelsefullt stöd för arbetsterapeuter under utbildning och i yrkeslivet.

Framtid och avslutande ord

Att fånga upp behov innan de växt sig stora är en viktig del och ett sätt att arbeta förebyggande och att Borlängebon får rätt hjälp i rätt tid och av rätt kompetens. För att möta den demografiska framtid som kommer, samt Borlängebons behov, kommer även behovet av syn och hörselpatienter att öka de kommande åren. Med hjälp av en syn och hörselinstruktör, tillika arbetsterapeut, kan vi stötta dessa personer att hålla längre. Det ger även dessa personer en möjlighet att vara delaktiga, aktiva och trygga i vardagen längre upp i åren. På så vis blir Borlängeborna mer självständiga vilket även resulterar i att de inte belastar samhället på samma sätt kostnadsmissigt. Vi behöver arbeta mer proaktivt, hälsofrämjande/förebyggande och tänka långsiktigt med Borlängebon i centrum. Det blir då win-win för både Borlänge kommun och Borlängebon!

Här kommer svar på frågorna som ni ställt:

Fråga: Hur ser en vanlig vecka ut?

Svar – Många hembesök görs och ibland även tillsammans med Rehab. Utöver det så har jag med jämna mellanrum gruppverksamhet samt utbildning. Sedan är det mycket administrativ tid som åtgår där jag behöver boka hembesök, boka bilar för

transport till och från hembesöken, föra journal, ringa (tex anhöriga, hemtjänst, bistånd, m fl), planera framåt i kalendern, se över mailkonversation, mm.

Fråga: Vid en uppskattning, är uppdraget framförallt riktat på individ eller gruppnivå?

Svar: uppdraget är riktat framförallt på individnivå.

Fråga: Hur ofta erbjuds utbildning?

Svar – utbildningsinsatsen ser olika ut beroende på efterfrågan. Jag har tidigare haft utbildning tillsammans med en kollega. Då var utbildningen riktad till Rehabcoacherna i kommunen. De fick då utbildning i både syn och hörsel. Vi gjorde även uppföljning där det framkom att Rehabcoacherna hade fått till sig mycket ”matnyttig” information och var jättenöjda.

Under pandemin gjorde jag, tillsammans med Regionen, en digital i syn och hörselutbildning, se nedan. Denna syn och hörselutbildning riktar sig till vårdpersonal men även till allmänheten och finns på Regionens plussida. Välkommen att titta!

[Grundkurs Hörsel - Region Dalarna](#)

[Grundkurs Syn - Region Dalarna](#)

Utbildning till medarbetare/vårdpersonal

Eftersom jag har fått till mig att det finns ett skriande behov av utbildning i skötsel av hörapparater från SÄBO så har jag nu satt ihop ett koncept som jag har börjat använda under våren -25. Det är Hällsjöhemmets anställda på plan 4 som erbjudits denna utbildning. Detta efter att chefen där uppmärksammat att det ofta förekommer att patienternas hörapparater ej sköts som de ska eller att hörapparaterna saknar delar eller att de sätts i fel öra, etc. Jag har lagt upp utbildning så att den är i tre delar;

1. Att deltagarna först ska se den digitala hörsel-delen vilket de kan göra när som helst innan.
2. Utbildning på plats där jag utgår ifrån den digitala utbildningen så att det blir lite repetition samt att det även blir ”hands on”, dvs rengöring, batteribyte och slangbyte, felsökning, mm.
3. Uppföljning inom 2 månader för att åter repetera samt ”hands on”.

Utbildningen har skett vid flera tillfällen under våren. Max 6 personer har dock varit inbjudna per tillfälle och det för att jag ska kunna visa på och de själva ska kunna utföra ”hands on”. Annars blir det rörigt. Jag har fått god respons på denna utbildning av deltagarna vilket känns bra!

Utbildning till Borlängebon

Utbildning till Borlängebon har skett regelbundet under denna termin, dvs varannan vecka och då en i en grupp om 6 personer. Syftet är fallförebyggandeövningar [Syn- och hörselnedsättning orsakar fallolyckor, främst bland äldre - Dövblindhet](#) samt för att förebygga ofrivillig ensamhet vilket helt går i linje med den nya Socialtjänstlagen som träder i kraft nu i sommar 2025.

När det gäller denna patientkategori, syn och hörsel, så bör det ej vara fler i gruppen pga av att det annars blir svårt för dem att höra och se varandra. Gruppen har uttryckt att detta stärker dem både fysiskt och psykiskt!

Även utbildning i fallförebyggande syfte har getts till olika föreningar, bla till Hörselskadades riksförbund, se bild nedan, vilket har varit uppskattat.

Fråga: Hur många hembesök genomförs utifrån syn och hörseluppdraget per vecka?

Svar: Det ser väldigt olika ut från vecka till vecka men antalet ökar ständigt eftersom jag blir mer och mer "känd" i kommunen. Från 1/1 till dags dato 16/5 har jag gjort 90 hembesök så ca 5 besök per vecka i snitt eller 1 besök per dag.

Fråga: Hur går ett hembesök till?

Svar: Många ärenden kommer in via Servicecenter från anhöriga, personen själv, etc, och ärendet går via administratören Yvonne och sedan till mig. Annars hör även vårdpersonal av sig direkt till mig via journalsystemet Life Care.

När jag läser det inkomna ärendet bedömer jag först vilken prioritet det är, dvs om det är prio 1, 2 el 3, precis så som Rehab bedömer sina ärenden.

Efter detta så kontaktar jag patienten för att boka in ett hembesök. Om patienten är dement behöver jag ringa någon anhörig för att boka eller ringa tex hemtjänsten för att boka tillsammans med dem. Det ser alltså olika ut.

Hembesök syn: Vid hembesök gällande syn så utgår jag ifrån det inkomna ärendets problematik men gör även en utredning/bedömning gällande helheten och utgår då ifrån bedömningsinstrumentet "Upplevd säkerhet i aktivitet". Instrumentet har god validitet och reliabilitet. Instrumentet bygger på patientens egen skattning av säkerhet/osäkerhet i de dagliga aktiviteterna. 30 olika aktiviteter tas med. Efter detta har jag fått en helhetsbild av hur det ser ut för patienten hemmavid. Vi tar sedan och diskuterar problemen som kommit fram.

Till exempel; Greta har nedsatt syn och ser ej att läsa vilket hon saknar. Jag tipsar då om kontraster och belysning samt tipsar om att biblioteket har storstilböcker samt

att det finns taltidning och talböcker. Jag visar även på några förstoringsglas eller en lupplampa som patienten får prova och förhoppningsvis hjälper dessa. Det kan även handla om att Greta har fått starkare läsglasögon eller en läskamera eller ett elektroniskt förstoringsglas från Syncentralen och som hon har svårt att hantera. Då kan jag vara behjälplig och träna handhavande med eller hitta en ny strategi för att klara detta. Greta har även svårt att se trappsteg eller spisvred och då kan jag märka upp dessa. Det kan även handla kontraster för att se bättre tex vid dukning för att se maten på tallriken.

Hembesök hörsel: När det gäller hembesök hörsel så är det samma förfarande som vid synpatienter men här har jag inget validerat instrument att gå efter. Jag ställer dock frågor utifrån hörsel, tex "Hör du vid konversation, hör du i telefon, hör du tv, radio" klarar du skötsel av hörapparat? Etc. Ibland har patienterna hörapparater som ej fungerar. Det kan då handla om ledningsfel. Då gör jag en felsökning för att se vad problemet är och för att fixa detta. Om jag inte klarar det så hänvisar jag till Hörcentralen alternativt skickar ett ärende dit.

Det kan också handla om parkoppling mellan mobilen och hörapparaterna, dvs att patienten får ringsignalen direkt från mobilen till hörapparaten. Patienten kan även behöva stöttning i handhavande eller har behov av nya strategier för att få vardagen att fungera. Personen kan tex ha svårt att sätta i och ta ur en hörapparat eller förstå hur man byta batteri och slang eller rengör insatsen.

Vid alla ny hembesök så tar jag upp att både nedsatt syn och nedsatt hörsel påverkar balansen och att många fallolyckor uppstår just pga detta. Jag delar även ut häftet Balanser Mera som Socialstyrelsen har gett ut. Jag ser även över hemmiljön och tipsar om diverse som kan underlätta, tex tag bort sladdar och mattor som kan vara i vägen, etc.

Fråga: Hur många erbjudur vi stöd per telefon till per vecka?

Svar: omöjligt att svara på då jag ej har fått till mig att mäta detta men det ringer flera personer varje vecka.

Fråga: Vanligast förekommande uppgiften?

Svar: Utifrån syn är det individuella tips och råd hur personen ska kunna klara av sig vardag på bästa möjliga sätt gällande allt från hushåll, fritidsintressen till personlig vård. Även uppmärkning med tape i trapp eller uppmärkning med duffar på spisvred, mm, är vanligt.

Utifrån hörsel gäller det att försöka underlätta för personen till delaktighet i samhället genom att se till att hörapparaterna fungerar optimalt.

Fråga: Vilka arbetsuppgifter mellan besöken?

Svar: Här kommer allt annat in så som att hantera ärenden som kommer in, telefonsamtal till patienter- kollegor-hemtjänst- anhöriga-Bistånd,-Regionen, m fl., journaldokumentation, beställning av hjälpmedel, debitering av hjälpmedel, samverkan med Regionen, utbildning, gruppverksamhet, planering, arbetsplatsträffar, andra möten, brygga kaffe, ta hand om disk och ta hand om sopor samt kompost i köket var tredje vecka, mm.

Fråga: Hur stor del av tjänsten läggs på detta uppdrag?

Svar: Tjänsten/ uppdraget är på 100%. Det är fördelat på 50% syn och 50% hörsel . Antal ärenden gällande syn och hörsel ökar nu eftersom jag blir allt mer känd i Borlänge kommun. Som jag tidigare nämnde så hjälper jag även Rehab en del och ffa under sommar och jul. Jag har stöttat i samordning av individuell planering "SIP". Eftersom syn och hörsel-ärenden nu ökar, och jag får allt mer att göra, känner jag att det börjar bli stressigt att hjälpa rehab. Detta har jag aviserat till min närmaste chef samt chef på rehab.

MÅLGRUPP

Fråga: Vilken ålder når vi ut till framför allt?

Svar: Det är framförallt till seniorerna.

Fråga: Nya eller återkommande Borlängebor?

Svar: det kommer många nya patienter men vissa patienterna har jag kontinuerlig kontakt med då de ej har tex hemtjänst eller anhöriga i närheten.

Fråga: Borlängebor med eller utan andra insatser?

Svar: Jag finns för hela kommunen så det varierar.

Fråga: Flest behov utifrån syn eller hörsel?

Svar: det har sett ungefär lika ut, kanske någon ökning av hörselärenden på sistone.

Fråga: När startade uppdraget i Borlänge kommun?

Svar: Jag tror att det var 2014 som Borlänge kommun anställde en syn och hörselinstruktör och då tack vare påtryckningar från Hörselskadade- och Synskadades riksförbund. Jag själv anställdes i November -17 som arbetsterapeut men fick SHI-uppdraget 2020. Samma år gjorde Syns –och hörselskadades förbund en skrivelse om vikten av en syn och hörselinstruktör, dvs "Satsa på syn och hörselinstruktörer", se länk nedan;

<https://www.regiondalarna.se/contentassets/50634bfde362453ba5be75a7cd25276a/bil-7a-satsa-pa-syn--och-horselinstruktorer---kompendium.pdf>

Fråga: Hur har arbetsgivaren uttalat uppdraget och förväntningarna?

Svar: Uppdraget kommer från politiken och förväntningarna har varit lite otydliga.

Finns det något nedskrivet kring uppdraget?

Svar: Jag tror att det har funnits en uppdragsbeskrivning. Eftersom jag är arbetsterapeut så utgår jag ifrån Rehab-processen i mina syn -och hörselärenden som nämnts tidigare. Jag gjort en broschyr om mig och om vad jag erbjuder.

Fråga: Var visar sig effekterna/var borde effekterna visa sig?

Svar: Vad menas egentligen med effekt i detta sammanhang? Effekt =tid, besparingar, volym, nöjd patient etc?

För att kunna mäta någon effekt alls så måste förutsättningarna och syftet finnas, dvs vi behöver veta vad som ska mätas, hur vi ska mäta, etc. Sedan är alltid "mjukvara" svårt att mäta.

Den effekt (mjukvara=patienter) som jag kan se och får till mig genom mina insatser till patienterna är att de uttrycker;

- Att de känner sig nöjda med mina insatser
- Att de känner sig mer trygga
- Att de känner sig mer delaktiga i samhället när de får bättre förutsättningar att tex höra
- Att de känner sig sedda
- Att de känner sig mer aktiva i de dagliga aktiviteterna
- Att de vet vem de kan ringa om det blir problem med syn eller hörsel
- Att de känner mening och hoppfullhet
- Att de känner sig fysiskt starkare genom fallförebyggande övningar

SAMVERKAN

Fråga: Hur ser samverkan med regionen ut?

Svar: Jag samverkar regelbundet med Regionen genom olika möten, tex med processledaren Moa Nordlund- God och nära vård – Region Dalarna, samt med Syn och Hörcentral och även med Pedagogiska hörselvården.

Fråga: Sker någon samverkan med övriga kommuner? I länet? Nationellt?

Svar: i nuläget finns det bara ett fåtal syn och hörselinstruktörer i Dalarnas kommuner och vi nätverkar tillsammans med Syn och Hörcentral. Vi har en träff /termin. Nationellt så är jag med i nätverket för syn och hörselinstruktörer och även med i den föreningen. Vi har kontakt hela året via mail eller Skype men träffas även fysiskt vart annat år.

Sedan samverkar jag med Seniorvägledaren Ulrika Hellmo i Falu kommun som också är arbetsterapeut. Jag samverkar också med både Hörsel- och Synskadades förening i kommunen vilket är viktigt!

Fråga: Hur fungerar gränssnittet mellan regionens ansvar och kommunens ansvar?

Svar: Detta är en fråga som är svår att svara på och det gäller i alla län i Sverige. År 2021-2022 var jag dock med ifrån Borlänge kommun, tillsammans med Regionen, för att upprätta ett samverkansavtal gällande utredning av samverkan syn och hörselinstruktörer. Denna slutrapport finns att se på nätet och är upprättad 31 Maj 2022. [bil-7-rapport-uppdrag-syn--och-horselinstruktorer-.pdf](#)

INSATSER:

Fråga: Känner du till om det finns någon forskning kring insatsen?

Hörsel

Svar: Hämtat från den digitala hörselkursen;

Obehandlad hörselnedsättning är den största riskfaktorn för demens, enligt bl.a. en artikel i den vetenskapliga tidskriften The Lancet.* När en person inte hör ordentligt används en större del av arbetsminnet till att höra istället för att även lagra information i långtidsminnet. Det här innebär att minnet inte aktiveras som det ska och på sikt försämras det. Obehandlad hörselnedsättning ökar alltså risken för att demens uppstår tidigare, att demens försämras snabbare eller att personen upplevs mer dement än den är.

Därför är det viktigt att ta kontakt med vårdcentral eller Hörcentralen, när man misstänker en hörselnedsättning, så att man kan få hjälp i tid.

* [Dementia prevention, intervention, and care: 2020 report of the Lancet Commission - The Lancet](#)

https://www.demenscentrum.se/arbete-med-demens/sa-arbetar-vi/teman/horselhalsa/horselhalsa-och-kognition-ju-tidigare-insatser?utm_source=chatgpt.com

Syn:

Svar: Jag använder mig av Bedömningsinstrumentet *Upplevd säkerhet aktivitet* som är ett självskattningsinstrument som syftar till att fånga upp tidiga tecken på aktivitetsförändringar hos äldre personer med åldersförändringar i gula fläcken. Detta instrument är även gångbart vid andra åldersrelaterade ögonsjukdomar. Instrumentet har visat sig ha god validitet och reliabilitet ([Dahlin-Ivanoff et al., 2001](#)).

Fallförebyggande;

Hämtat från Socialstyrelsen 2022;

”Fallolyckor är vanliga bland äldre och kan leda till skador, försämrad livskvalitet och dödsfall. Varje år faller cirka 100 000 personer 65 år och äldre så illa att de behöver uppsöka vård på sjukhus eller i öppen specialistvård.

Socialstyrelsen har fått i uppdrag från regeringen att titta på åtgärder och arbetssätt inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten utifrån ett hälsoekonomiskt perspektiv, och hur vikten av fallförebyggande arbete kan tydliggöras. Resultaten presenteras nu i en ny rapport. Den visar att det för gruppen 65 år och äldre finns flera fallpreventiva åtgärder som kan spara vården och omsorgen stora kostnader”.

Fallolyckor är vanliga bland äldre och kan leda till skador, försämrad livskvalitet och dödsfall. Varje år faller cirka 100 000 personer 65 år och äldre så illa att de behöver uppsöka vård på sjukhus eller i öppen specialistvård.

Socialstyrelsen har fått i uppdrag från regeringen att titta på åtgärder och arbetssätt inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten utifrån ett hälsoekonomiskt perspektiv, och hur vikten av fallförebyggande arbete kan tydliggöras. ***Resultaten presenteras nu i en ny rapport. Den visar att det för gruppen 65 år och äldre finns flera fallpreventiva åtgärder som kan spara vården och omsorgen stora kostnader.***

Slutresonemang

- Föreliggande rapport uppskattar att det kan finnas stora kostnadsbesparingar att uppnå till följd av fallprevention, både ur ett kommunalt perspektiv och ur ett kombinerat kommunalt och regionalt perspektiv. Kostnadsbesparingar kan möjliggöras genom att arbeta fallpreventivt för hemmaboende äldre innan de råkar ut för en fallskada, eller av annan anledning har behov av exempelvis kommunal hälso- och sjukvård och omsorg. Övergripande överväger kostnadsbesparingarna som uppnås genom minskade fallolyckor de kostnader som tillkommer av att implementera åtgärderna.
- Övergripande bedömer myndigheten att även om vissa åtgärder har en hög kostnad per QALY, bör det fallpreventiva arbetet i kommuner och regioner fortsätta och förstärkas ytterligare. Ett aktivt förhållningssätt till fallprevention i kommuner och regioner kan bidra till färre fallskador och ökad livskvalitet för de enskilda, och i flera fall även till kostnadsbesparingar.

Fråga: Känner du till om det finns någon kommun som följt upp insatsen och som kartlagt dess effekt?

Svar: Jag vet inte om det finns någon kommun som har följt upp just Syn och hörselinstruktörs- insatser gällande effekter. Jag har ställt frågan i mitt nätverk och inväntar svar.

Eftersom jag är arbetsterapeut så journalför jag allt gällande insatser hos patienterna. I min journaldokumentation så följer jag Rehabprocessen, som nämnt tidigare. I denna process ingår det att man alltid följer upp sina insatser till patienterna vilket även jag gör. På så vis kan egentligen effekten mätas via journalanteckningar med **ICF** samt **KVÅ-koder** som journalföringen utgår ifrån.

"ICF är internationell klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa och KVÅ är Klassifikation av vårdåtgärder. Dessa kompletterar varandra och kan användas i ett systematiskt arbetssätt som en del av strukturerad dokumentation i vårdprocessen".

Gällande effekter på mina interventioner och åtgärder så kan jag själv se en omedelbar effekt direkt på mina besök.

Exempel på effekter; Nyligen besökte jag korttidsboendet där vårdpersonalen inte kunde konversera med en av patienterna. Jag blev då inkallad snabbt (Prio 1 ärende) och kunde konstatera felen på hörapparaterna samt iordningställa dessa omgående vilket ledde till att patienten kunde höra igen och konversera!

8. Referenser

1. Hörselskadade i siffror 2020 SCB-siffror från 2019 och HRF-enkät insamlad 2020, med 2019 års siffror Hörselbrons nationella kvalitetsregister, årsrapport 2019, Peter Nordqvist
2. Samband mellan demens och hörselnedsättning – Äldre i Centrum
3. Hör vi dåligt är risken större att drabbas av demens - Linköpings universitet
4. Rapport – Uppdragsdirektiv utredning av samverkan avseende syn- och hörselinstruktörer. 2022-03-167
5. Miljonunderskott inom äldreomsorgen – minst 130 kommuner blöder pengar – Arbetet
6. Ekonomirapporten maj 2025 Om kommunernas och regionernas ekonomi, SKR

BORLÄNGE

För att verifiera äktheten av denna signerade pdf-fil surfa till
<https://sign.borlange.se/validate> och ladda upp pdf-filen.

Detta dokument är digital signerat i Borlänge Kommuns signeringstjänst med e-legitimation
eller smarta kort av följande personer:

Denna pdf innehåller digitala signaturer som ej går att valideras efter utskrift eller
konvertering till annat format. De digitala signaturerna kan endast valideras om
dokumentet finns i ursprunglig digital form.

Postadress
SE-781 81 Borlänge
Besöksadress
Röda vägen 50

Telefon
0243-740 00 (vxl)
Fax
0243-745 50

E-post
kommun@borlange.se

borlange.se